

segur, majorment quan veiem el gran nombre de síl·labes que té el mot, insòlit en mots simples i primitius.

De fet, parlars nostres, limítrofs de l'aranès, presenten el nostre mot amb el significat occità: a Benasc vaig sentir *escabotà* que un vell instruït definia en castellà «quitar ascuas de los leños encendidos» i jo vaig sentir el mateix al més jove que em guiava per la muntanya (1965): és clar que ací no hi ha més que una metàtesi de la *r* d'*escarbotar* (espontània, o ajudada per una contaminació, com *amortà* 'apagar' gc. i aran.) però el significat ja és l'occità i no el del català comú; i en aquesta forma això s'estén fins a l'Alt Isàvena, car a Espés em designen com *L'Escabotadó(r)* l'indret del *Bosc del Faro* on els fallaires «apanyen» o 'arreglen, atien' les falles en la nit de Sant Joan en començar llur fantàstica davallada bosc a través (1957).

Ara bé l'àrea d'aquest terme occità alpino-pirinenc ultrapassa pel Nord el límit de les llengües, per més que el sentit vagi matisant-se altrament, car a Ginebra s'usa *écharbotter* 'embullar' en el francès local («écheveau écharbotté»); Wissler (*RFgn.* xxvii, 829) ens hi afegeix que s'estén o reapareix fins a Dijon, i en tot cas als patuoses francoprovençals de les zones veïnes, car hi ha *éharbotā* en parlars de Savoia i del Valais (Héremence).

Algunes accepcions com aquesta entren fins al domini italià: piem. *scarabutè* «ingarbugliare», *scarabot* «garbuglio», Att. Levi, *Diz. Etim. Piem.*, 234. Altrament ja hi ha *escharevoter* «écorcher», «wund machen, schinden» en un text medieval francès (*l'Ysopet*, val a dir que localitzable a Lió, cita de Spitzer). Els significats s'espargeixen, doncs, més o menys, però romanen encara dins una zona semàntica comuna, i observem que amb el de *l'Ysopet* tornem a atansar-nos considerablement al del nostre *escarbotar* (un gra, una pellerina). I hi ha encara alguns altres mots del francès medieval, inseparables de tot això i del nostre verb, que es poden veure en el Tobler-L., s. v. *escharevoter*, *escharbot*, *-bote*.⁴

Els romanistes especialitzats sobretot en el francès van contraure aviat un prejudici sobre l'etimologia d'aquest grup gal·lo-romànic. Seria un derivat del nom de l'escarabat, ll. *SCARABAEUS*. Més o menys això han anat dient-ho Spitzer (*MLN* lv, 447-9 i si no m'erro ja abans), Wartburg, Dufour (*Rom.* lix, 321-8) i d'altres, i d'ells degué pendre aquest prejudici Moll (*AORBB* iii, 63), que encara ho repeteix en *AlcM*, s. v. Mirant-ho amb ulls objectius i sense «magistri dixerunt» és una idea ben fantàstica; en primer lloc pel sentit: ¿què fa un escarabat que es pugui comparar a 'rascar o ferir una superfície', què fa que es presti a la idea d'atiar el foc o «écorcher»? ¿Un coleòpter insignificant que esclafem o procurem no veure, base de verbs importants amb extrema difusió romànica?

La terminació? Discrepa totalment en la major part dels llocs. Però el francès, ah el francès és el francès! Llengua capitana, i s'escau que el francès té for-

mes com *écharbot* per al nom de l'insecte, que fins han acabat per predominar-hi; per més que això no sigui de cap altra llengua romànica, importa poc, puix que ho té la capitana (per més que allí i tot *-ot* sembla ser molt limitat i secundari en el nom de l'*ESCARABAT*, veg. el nostre article). L'altra cosa que els desvià és que Rabelais va usar algun cop el mot parlant d'escarabats, i aqueix capítol de Rabelais l'ha llegit tothom. Vet ací doncs les raons de la difusió del prejudici, car hom no reflexionava prou que Rabelais aplega pertot els mots semblants, i les seves obres estan farcides de xistos etimològics i entremaliadures de connexió verbal, que a ell mateix li engeguen la seva cascada de rialles.

Spitzer s'ho raona així, forçant el sentit d'*escharbotter/escabotà*: «éparpiller le feu» perquè l'escarabat remena excrements i carn podrida»; però més que remenar, empeny la bola o la pelluca per alimentar-se'n, i *escabotà* és tot el contrari d'«éparpiller»: les brases s'apagaran si les esbarrien; justament per això, a les nostres muntanyes es diu molt *atansar* els tions per allò que els occitans anomenen *lous escabotà*.

Però el qui s'hi va agafar més fort fou Wartburg (ja en el vol. II, remet per al nostre mot a *SCARABAEUS*). I en el seu vol. XI, n'ha tractat a fons s. v. *scarabaeus* (xi, 289). La demostració se l'arregla així, mitjançant un petit truc: encapçala el llarg paràgraf amb els mots «Fr. mj. *escharboter* 'fouiller dans la merde'» amb cita de Rab(elaís), i a continuació —sense cridar l'atenció sobre el canvi semàntic total— arreglera un reguitzell interminable de dades (40 o 50) que corresponen al sentit relatiu a les brases i a atiar-les o a pròximes matisacions i variacions d'aquest. Res més, en tot aquest llarg paràgraf, de *fouiller dans la...*

I conclou sobiranament: «De *SCARABAEUS* s'ha format un verb *écharbotter* 'den mist durchwühlen' (= *fouiller la merde*), qualificant-ho de formació paral·lela a *fourmiller* de *fourmi* o *bourdonner* de *bourdon*, en la qual cosa s'esplaija; després, ràpidament, com detallat, observa que per influència de *charbon* «vielerorts» (en diversos llocs) s'ha aplicat al foc. Ja dic que no és «vielerorts» sinó pertot, després de l'excepció única d'un o dos passatges de Rabelais, en el qual potser ni en aquests té aquest sentit amb caràcter propi.

Car són bastants més els passatges de Rabelais mateix on té precisament el significat occità: «un baston bruslé d'un bout dont on *escharbotte* le feu», *Gargantua* (cap. 28, ed. 1919, p. 146); en una llista de noms de cuiners: *escharbottier* glossat «qui *escharbotte* ou éparpille le feu» en el *Quart Livre*, cap. 40, p. 152, i Jean Plattard (*François Rabelais*, 1932, pp. 182 i 13) diu que aquella primera frase es repeteix parlant del «foyer» en un capítol diferent del *Gargantua* (el 25); el cas és que el glossari de l'ed. G. Budé de Rabelais no dóna per a *escharbotter* altra definició que «fourgonner, tisonner». El que interessa més i que veiem ara, gràcies al *FEW*, és que l'acc. «fourgonner» no és solament occitana sinó que s'allar-